

**Bize Olan
Mesafemiz:**
995 km

MURATHAN MUNGAN

İnceleme
Gaye Keskin

veveya●

KITAP

Tarihin Günümüzle Buluşması: Aziz ile Nikola / Turhan Yıldırım

Amor Fati Memento Mori / D. Yavuz Arkin

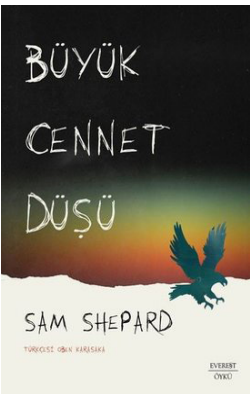
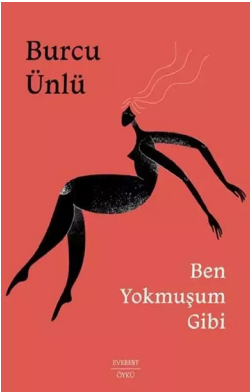
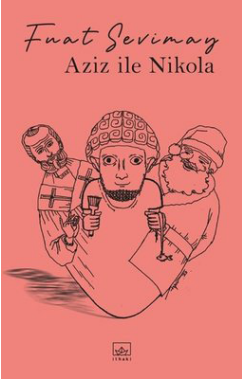
Burcu Ünlü'yle Söyleşi / Çağla Çinili

Kelimelerle Nefes Alanlara Öyküler / Kahraman Çayırılı

veveya●

KITAP

İki haftalık kitap yayını
20 Aralık 2023, Sayı: 9

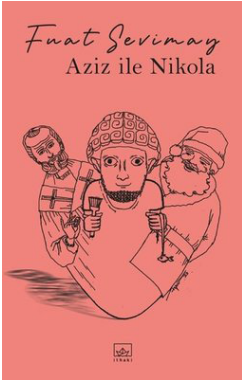

- 03 Tarihin Günümüzle Buluşması: *Aziz ile Nikola* / Turhan Yıldıırım
06 Amor Fati *Memento Mori* / D. Yavuz Arkin
08 Burcu Ünlü'yle Söyleşi / Çağla Çimili
12 Bize Olan Mesafemiz: *995 km* / Gaye Keskin
16 Kelimelerle Nefes Alanlara Öyküler / Kahraman Çayırılı

Yayın Yönetmeni:
Ercan yılmaz

İletişim:
veveyanet@gmail.com

VEVEYA.NET
twitter.com/veveyanet
instagram.com/veveyanet

Azin ile Nikola
Fuat Sevimay
İthaki Yayınları
Roman / 544 sayfa

veveya
KİTAP /3

Turhan
Yıldırım

Tarihin Günümüzle Buluşması: Aziz İle Nikola

Fuat Sevimay'ın ilk olarak Ekim 2023 tarihinde İthaki Yayınları tarafından yayımlanan beşinci romanı *Aziz ile Nikola*, tarihin kurmacada yeniden yaratımına günümüz edebiyatından önemli bir örnek. Fakat bu eseri yalnızca tarihsel üstkurmaca üzerinden de yorumlayamayız. Yazar romanında kurmaca karakterlerine çağlar arası bir yolculuk yaptırmış. Eser boyunca gördüğümüz zamanlar arası düşsel seyahat, *Aziz ile Nikola*'yı tarihsel üstkurmaca tekniğini kullanan diğer kitaplardan

ayırıyor. Aslında buna Fuat Sevimay okurları yabancı değil. Yazarın bir önceki romanı *Benden'iz James Joyce*'u okuyanlar, yapılan yazınsal oyuna aşinalar. O eserde Sevimay, İrlandalı ünlü yazar James Joyce'u mezarından kaldırıp Gezi Parkı Eylemleri zamanının İstanbul'una getirmişti. Romanın ilerleyen bölümlerinde de James Joyce'un yaşadığı döneme dönülmüştü. Buradaysa zamanın çok daha geniş kullanıldığına şahit oluyoruz. Günümüzde yaşanan Aziz karakteriyle nam-ı diğer

Noel Baba, Demreli Aziz Nikola'nın asrına gidiyoruz.

Üstkurmaca, postmodern edebiyatla birlikte yazına hayatımıza yoğunlukla girmiş bir teknik. Bugün, pek çok okur için, "Üstkurmaca nedir?" sorusunun cevabı az çok belli. Fakat onun alt türü olan tarihsel üstkurmaca ise okurlar tarafından genel olarak pek bilinmiyor ve edebiyatımızda örneğini de az sayıda görüyoruz. Değerli edebiyat eleştirmeni Jale Parla'nın ifadeleriyle türün tanımına bir bakalım:

"Viktor Shklovski'den beri üstkurmaca hepimizin bildiği -ve artık biraz da bıkmış olabileceği gibikendisinin gerçek değil kurmaca olduğunu hatırlatmak için her türlü tekniğe başvuran romanlara verilen ad. Eğer bu romanlar bir de yalnızca kendilerinin değil, aslında tarih diye bize belgelerle sunulan bilginin de bir kurmaca olduğuna dair varsayımlar yapar, İhsan Oktay Anar'ın deyişiyle 'nâkılan-ı âsâr'ın rivayetinden söz ederlerse, bunlara da tarihsel üstkurmaca diyoruz."*

Tarihi bir kurmaca olarak sayan yöntemi, romanın ana hikâyesinde kullanan yazar sadece bunla kal-

*Jale Parla, "Tarihyazımsal Üstkurgu" *Üstkurgu/Üstkurmaca Üzerine* içinde, der. Aytaç Ören (Ankara: Hece Yayınları, 2016), 142

mamış. Eserin başlangıç bölümünde Demreli Aziz Nikola üzerine bir roman kaleme almak isteyen yazar Arif'le arkeolog olan Aziz arasındaki rakı masası sohbetine denk geliyoruz. Buradaki konuşmalar *Aziz ile Nikola'nın* ayrıca bir üstkurmaca roman olduğunu da okura gösteriyor. Bu eseri iç içe geçmiş iki ayrı roman gibi düşünebiliriz. Kitabın çatı kurgusunda Aziz'in bir kurmaca karakter olarak henüz yazılmamış bu romana dâhil oluşunu ve Arif'in yazacağı romanı bölüm bölüm nasıl kaleme alacağını görürüz. Aziz'in ana karakter olarak metnin bir parçasına dönüşmesine kitaptan bakalım:

“Örneğin senin hiç ilginç bir ha-

yatın yok ama tutup seni romana katmak, bunun anlattığı hikâyeden daha edebi olurdu. (...) Senin bu silik hâlin ilginç mesela. Silik mi? Nasıl yani? Yani biraz işlesen böyle az biraz Zebercet, serp oradan üstüne bir tutam Oblomov ama dipten dibe de kabuğunu yırtacak Dirmit halleri...” (s.23)

Yazarımız Arif'in kafasında uyanan karşısındaki “silik” olarak adlandırdığı kişiyi yazacağı romana karakter yapma düşüncesi, romanın ilerleyen kısmında ciddiye biner.

“Evet. Az önce fotoğraf çeken düşmenle aklıma bir şey geldi ve akşamüstü müzede bahsettiğim, Aziz Nikola hakkında yazacağım romanıma seni de kattım, hadi ba-

kalım.” Aziz, kafasını usulca salladı ya anladığı için mi yoksa teşekkür mü etti hiç belli değil. Bizim Aziz Nikola mı? Bakalım nasıl bir şey olacak. Ama siz anladınız değil mi Arif'in niyetini. Tamam o zaman, şimdilik boşverin Aziz'i, zamanla belki o da anlar. Kaldı ki malum, onun hem kafa kıyak hem de biraz geç basıyor.” (s.26)

Arif karakteri -ki bir açıdan Fuat Sevimay'ın da kendisidir- kaleme alacağı romanda bölüm bölüm ne anlatacağını eserin ilk kısmı olan “Günden Düne”de bizlere sunar.

“Bu ilk bölümleri, yani senle benim muhabbetimizi çerçeve öykü gibi düşün. Ama tabii roman böyle sürmeyecek. Asıl meselemiz Nikola'ydı tarihti, olaylar aşklar maceralar falan bundan sonraki bölümlerde.” Bir ve üç yazıp yanına tire çektikten sonra büyük harflerle ÇERÇEVE yazıyor. Aziz bakıp içinden tekrar ediyor; Çeer-çee-ve. Resmin dışı gibi demek, asıl zımbırtı içerde. Acayıpmış. Ama yine de sonrası çabuk gelsin. Aziz'e aşk meşk macera gerek.” (s.71)

Kitabın anlatıcısı üçüncü şahıs gibi davranan ama 3 numaralı alıntıda da görebileceğimiz gibi birinci şahıs anlatıcıdır. Eserin girişinde, “Gayriciddi tarihimturak yol anlatısı,” ifadesi bulunmaktadır. Bu zamansal yolculuğun tarifini, her ana bölümün başında “ben” anlatıcının sunumuyla görürüz. Anlatıcımız, yazarın diğer kitaplarında da olduğu gibi dilinde mizaha yer veren bir yapıdadır.

“Değerli Aziz ile Nikola okurları, Şimdiye dek hikâyemiz ve Aziz, bugün ile dün, Arif ile Nikola arasında sarkaç misali salınıp durdu. Şimdi de antikçağlara yol alacak gibiyiz. Bu antikçağın başı tunççağına dayanıyor, sonu da işte önce Yunan sonra

Roman falan feşmekân. Uyaklı olsun diye. Yunana, Helenistik diyen de var. O değil de ne yalan söyleyeyim, ben bu “Tunç” sözcüğünün anlamını bilmiyordum.” (s.115)

Romandaki zamanlar arası geçce-küstü yolculuk, Aziz karakterinin sarhoşken kazı alanına gitmesi ve oradan da açılan bir yarıktan düşerek Aziz Nikola'nın bacasına sıkışmasıyla başlar. Böylelikle romanda geçmişe doğru binlerce yıllık zamansal sıçrama yaşanır. Sonrasındaysa Aziz ile Nikola ikilisinin çağlar arası macera dolu yolculuğunu görürüz. Öyle ki zamanda geriye gidip Homeros'un Odysseia destanında yer alan mitolojik karakterler Odysseus, Nausika Penelope ve Telemakhos'a denk geliriz. Bu seyahati atlattıktan sonra kitabın üçüncü ana bölümünde kahramanlarımız, Aziz Nikola'nın çalınan kemiklerini kurtarmak için Ortaçağ zamanındaki Bari'ye giderler. Burada Dante ve Umberto Eco'nun bir karakter olarak romanda yer almasına şahit oluruz.

Görüldüğü gibi eserde büyü gerçeğin (realismo mágico) ya da harikulade gerçeğin (real maravilloso) izlerine denk gelmekteyiz.

Aziz'in yaşadığı tansığın devamını yapıtın diğer ana karakteri Aziz Nikola da yaşar. Metnin doğal akışı içerisinde bu mucizevi olayları okur olarak deneyimleriz. Bunun yanı sıra Aziz ile Nikola'da -postmodern edebiyatta kullanılan en önemli tekniklerden biri olan- metinlerarası ilişkilerin yoğun şekilde kullanıldığını görüyoruz. 2 numaralı alıntudan da anlayabileceğimiz gibi geçmişteki romanların karakterleriyle ilişki eserde mevcut. Keza hem yazarların bir karakter olarak metne dahil olması hem de başta *Suç ve Ceza* ile *Gülün Adı* gibi çeşitli kitaplarla olan metinlerarasılık, romanda göze çarpıyor.

Aziz ile Nikola romanında Fuat Sevimay'ın anlatımı nasıl yaptığına dair pek çok detaydan bahsettiğime göre şimdi de kitapta ne anlatıldığına bir bakalım. Kimlik meselesi eserin en önemli konusudur. Hatta metnin üstkurmaca kısmında yazar Arif'in Aziz Nikola hakkında bir roman yazma fikrinin bundan kaynaklı geliştiğini anlıyoruz.

“Yavrucuğum, adamın bir yanda din adamlığı, ilerleyen sayfalarda Noel Babalığı ve dahası tarihi kişi-

liği romanın kimlik meselesi açısından önemli. Bizi bunlar ilgilendiriyor, bu açıdan düşün.” (s.57)

İrk, din, mezhep ve cinsiyet üzerinden şekillenen kimlik sorununu romanda çağlar boyunca nasıl yaşandığını görmekteyiz. Aziz Nikola sırasında yer alan kadın yan karakter Alya'yla eril dilin eleştirisini de şahit oluruz. Aziz'in kadınlar hakkındaki kalıplaşmış yanlış düşünceleri, Alya gibi güçlü bir karakterin varlığıyla yıkılır. Metnin ikincil meselesi de Noel Baba figürünün popüler kültürde bir meta olarak yer almasıdır. İ.S. 3. yüzyılda Anadolu'da yaşamış Demreli Aziz Nikola, liberalizm tarafından bizlere sanki hayatını İskandinavya'da geçirmiş, Ren geyiklerinin çektiği kızıyla seyahat eden bir kişi olarak yıllar boyunca tanıtılmıştı. Burada yapılan bilinçli tarihsel hatanın eleştirisini de roman boyunca görüyoruz.

Aziz ile Nikola hem Fuat Sevimay külliyatı kullandığı anlatım teknikleri ve içeriği açısından günümüz edebiyatı için önemli bir roman olduğunu düşünüyorum. Rahatlıkla postmodern anlatı olarak sınıflandırabileceğimiz bu yapıtta, politik ve toplumsal eleştirilerin dozajında yapıldığını görebiliyoruz. Bunun yanı sıra bir de yazara has mizahi dilin varlığı -romanın hacimli yapısına rağmen- okurlara zevkli geçecek bir okuma deneyimi sunuyor.

KAYNAKÇA

Parla, Jale. “Tarih yazımsal Üstkurgu” *Üstkurgu/Üstkurmaca Üzerine* içinde, der. Aytaç Ören, 141-152. Ankara: Hece Yayınları, 2016.

Sevimay, Fuat. *Benden'iz James Joyce*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2020.

Sevimay, Fuat. *Aziz ile Nikola*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2023.

Memento Mori
Muriel Spark
Çevirmen: Püren Özgören
Siren Yayınları
Roman / 232 sayfa

veveya
KİTAP /6

D. Yavuz
Arkin

Amor Fati Memento Mori*

Memento Mori gizemli bir şekilde başlıyor: “Öleceğini hatırla” telefonun ucunda bir hayalet ses bunu söyleyen, kimin olduğu belli olmayan. Yaşlıları sürekli isimsiz telefon görüşmeleri yaparak onlara ölmeleri gerektiğini hatırladıklarını söyleyerek mağdur eden kim olabilir? Bir dedektife danışılır ve gerektiği gibi suçluyu tespit etmeye çalışır; ya da suçlular, çünkü hattın sonunda tam olarak ne tür bir sesin olduğu konusunda çok fazla ipucu bulunmuyor. Kitap bu açıdan polisiye bir roman gibi kendini hissettiriyor.

Kitabın 1959’da yayımlanması nedeniyle yapılan bir röportajda Spark şunları söyler: “Hayata tüm tadını veren

şey, ölüm ihtimalidir. Bitmesi gerektiğine dair bir his olmasaydı hayat çok daha anlamsız olurdu.” Bu söz aslında kitabın bize söylemek istediğini anlatır nitelikte. Ölümün yanında insanın elde ettiği güçle beraber karşısındaki zayıf insanlara karşı bunu nasıl da zalimce kullanabildiği, görünür hayatların ötesinde basit yaşam süren insanların nasıl da karmaşık ve girift ilişkiler içinde olabileceği de kitap boyunca karşımıza çıkıyor. Kadın karakterlerin ağırlıkta olduğu bir roman *Memento Mori*; kadın karakterlerden biri de yazar ve bu sayede Spark’ın otobiyografik hikâye-

***Amor Fati**: Friedrich Nietzsche’nin eserlerinde sıklıkla kullandığı bir terimdir. Türkçeye, çevirmenler tarafından genellikle “kader sevgisi” olarak çevrilir.

Memento Mori: “Fani olduğunu hatırla”, “öleceğini hatırla”, bir gün öleceksin, bunu hatırla ve şimdi yaşa veya “ölümünü hatırla” gibi şekillerde çevrilebilecek bir Latince deyiş.

sinden de parçalar bulabiliyoruz.

Bu kitaba ilham veren belki de Muriel Spark’ın dokuz yaşında ölüm konusunda aldığı ilk ders olabilir. Spark yaklaşık dokuz yaşındayken büyükannesi Adelaide, Edinburgh’a yaşamaya geldi ve Spark’ın kendi yatak odasına yerleştirildi. Devam eden yıllarda iki felç ve beyin kanamasından sonra Adelaide’nin bakıma ihtiyacı doğdu. Genç Muriel, bu süreçte yaşlı insanların ne kadar savunmasız olabileceğini fark etti. Adelaide’nin afazık hafıza ve dil gezilerini hem de Azrail’in hemen köşede olabileceği imasını ne kadar büyüleyici bulduğunu fark etti. Spark, *Curriculum Vitae* adlı anı kitabında “büyükannemi düşünme ve izleme deneyimlerim, karakterlerin tamamının yaşlı insanlar olduğu gelecekteki romanım *Memento Mori* için bir başlangıç noktası oluşturdu” söyleminde bulunur.

İngiliz yazar ve şair John Masefield bir keresinde ona “bir sanatçı için her türlü deneyimin iyi olduğunu” söylemişti ve Spark da hayatın malzeme sunması konusunda ona her zaman canlandırıcı pragmatik davrandığını düşünmüştü.

Varlıklı yaşlıların yaşadığı ve 1950’lerde geçen romanda, ölüm her bir sözcüğe sinmiş durumda. Buna rağmen okur korkudan ve gerilimden çok bir kara komedi filmi izler gibi izliyor her bir sahneyi. Yazarın ustalığı da burada gizli

aslında; hayatın en olumsuz duygusunu yumuşatarak yaşıyor bize.

Ölümün ne ifade ettiğini bir zamanların ünlü romancısı Charmian Colston'un (kızlık soyadı Piper) eski hizmetçisi olan Maud Long Tıp Koğuşunda hapsedilen Jean Taylor, bir ziyaretçisine bunu şöyle ifade ediyor: "Yetmiş geçmek savaşa katılmak gibi. Bütün dostlarımız ya gitti ya da gitmek üzere gidiyor ve biz bir savaş meydanında, ölümlerin ve can çekişenlerin ortasında sağ kalmaya çalışıyoruz."

Karakterlerin hepsi belli bir yaşın

üstünde; biz onlara günümüzde yaşlı insanlar kısaca yaşlı diyoruz. Klişe bir söylem olarak ölümü bekleyen insanlar olması beklenirken Spark bu romanında hepsini "öleceğini hatırla" uyarısını dikkate aldıklarını var sayıyor. Öyle ki her bir satırda birçoğunun entrikalarını okuyoruz; zihinleri bu anlamda o kadar berrak ki bu da biz okurları ironi denizinde oradan oraya savuruyor.

İskoçya'nın Edinburgh şehrinde dünyaya gelen Muriel Spark yazın hayatına 1950 yılında Observer'ın düzenlediği bir kısa öykü yarışmasını kazanarak

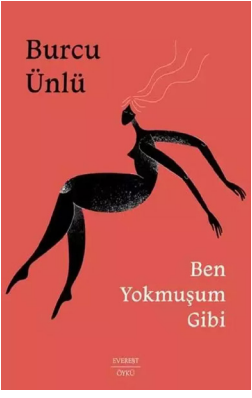
adım attı. Çığır açan tekniği ile büyük övgülerle karşılanan romanı *Bayan Jean Brodie'nin Baharı* geniş kitlelerin beğenisini kazandı. Bu roman, yirminci yüzyılın en önemli eserleri arasında anılır. Okurun üzerinde bir şok etkisi yaratan kısa romanı *Sürücü Koltuğu* ise, en çok tartışılan metinleri arasındadır. Gözlemciliği, mesafeli alaycılığı ve insan yaşamında iyilik ve kötülüğe duyduğu merakla öne çıkmış ve verimli yazın yaşamı boyunca özgün tarzıyla alkışlanmıştır.

David Cohen Edebiyat Ödülü, FNAC Prix Etranger, Saltire Ödülü, Ingersoll T.S. Eliot Ödülü, James Tait Black Ödülü ve PEN International Altın Kalem Ödülü gibi ödüllere layık görülen Muriel Spark, Booker Ödülü'ne de iki kere aday gösterildi. Edebiyat alanındaki hizmetlerinden dolayı Dame unvanı ile ödüllendirilmiş olan Muriel Spark, modern Britanya edebiyatının en önemli yazarlarından birisi.

Usta çevirmen Püren Özgören'den de bahsetmemiz gerekiyor çünkü nasıl ki yazar belli bir üslubunu kitaba yedirmişse başka bir katman olarak çevirmen de bunun üzerine koyduğu bir katman ile bizi buna olduğu kadar yakınlaştırır. Bir çevirinin başarısı da bence burada yatıyor; bu kitap bizi yazarın üslubu ile neredeyse birebir ölçüde yakınlaştırıyor.

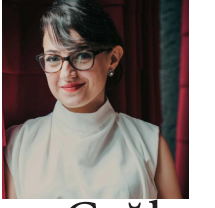
Romanın önemli bir yaklaşımı ise yaşlı insanların zorbalıklara maruz kalması, yazar bunu her fırsatta göz önüne getiriyor. Sadece fiziksel bir zorbalıktan ziyade psikolojik bir zorbalık da göze çarpıyor. Yazar bunu sözcüklere döküldüğü sahneler ile ustalıklı yapıyor, kitap günümüze ve geleceğimize de ışık tutuyor. Kurguda ileri ve geri gidişler yazarın baskın tarzı olmuş durumda, bunu ilk kitaplardan beri hissettiriyor bize.

Sözün özü; telefonumuz çalsa, çağrıyla kabul etsek ve ölmemiz gerektiğini hatırlamamız söylense, her birimiz nasıl cevap verirdik?

Ben Yokmuşum Gibi
Burcu Ünlü
Everest
Öykü / 72 sayfa

veveya
KİTAP /8

Çağla
Çinili

“Yazmanın görünür olmak gibi kötü bir tarafı var, bu durumu aşmak için de yazının arkasına gizlenip hayatla örtülü bir ilişki kuruyorum.”

Burcu Ünlü’yle Söyleşi

Çağla Çinili: Merhaba sevgili Burcu, *Kapanda Bir Hayal*’den iki sene sonra *Ben Yokmuşum Gibi* ile kendini hatırlattın. İlk kitaptan sonra ikinci kitabın gelmesi bence ilk kitaptan da büyük bir olaydır, ilk kitabın günahı yoktur derler. İkinci kitap sürecinde bu stres ve sorumluluğu hissettin mi hiç?

Burcu Ünlü: Merhaba Çağlacığım, stres ve sorumluluk ne zorlu iki kelime değil mi? Sevdiğin bir işle meşgul olurken, bu iki zorlu şeyi yaşamadan bir ürün ortaya çıkarmak mümkün olmuyor ne yazık ki. İlk kitap beklentimin ötesinde bir okur tevccühüyle buluştuk, biliyorsun. Hâliyle bu durum omuzlarıma ayrıca bir sorumluluk yükledi. Ama seviyorum ben bu yazma telaşını, yaşadığımı hissettiriyor bana. Yazmak dünyaya açılan bir pencere gibi hem bulunduğum yerden dünyaya açılmamı sağlıyor hem de kendi iç dünyamda bir duygu yoğunluğu yaratıyor. Sadece bunun için bile yazı ile kurduğum ilişki çok kıymetli bir şey. Demek istediğim yazdıklarımın beğenilip beğenilmemesi arzu ettiğim okur ile buluşup buluşmaması galiba en son sorun ettiğim şey, çünkü yazmak bütün bunların üzerinde bir dünya telaşı benim için.

Ç.Ç.: İlk dosyanı İthaki etiketiyle çıkmıştı. Bu dosyanı Everest'e emanet etmişsin. Neden yayınevi değiştirdin? Bunu soruyorum çünkü dosya sürecinin yalnızca bir ayağı bence kurmacanın kendisi ve yaratım süreci.

Bunun bir de basım aşaması ve sonrası var ki yazar politikası olarak gördüğüm bir husustur. Süreçten ve kişisel yazı politikandan biraz bahseder misin?

B.Ü.: İthaki'yle dağıtım sürecinde pek anlaşılmadık. Bu du-

rum beni yordu. Daha özgür olmak ve yorulmamak adına yayınevi değiştirme kararı verdim. Everest, kitaplarını ilgiyle takip ettiğim değerli yayınevlerinden. Yola birlikte devam ettiğimiz için mutluyum.

Ç.Ç.: *Burcu Ben Yokmuşum Gibi*'de avaz avaz buradayım diyen karakterlerle karşılaştım. Kaldı ki kapaktaki uzun saçlı kadın figürü de gayet orada olduğunu hissettiriyor bize. "Bu öykülerin ne kadarı otobiyografik" gibi bir soru sormayacağım (bana sorulduğunda çok rahatsız oluyorum) bununla birlikte öykülerin her yerinde kendine göndermeler yaptığını hissettim. Bu bir yandan hoşuma gitti bir yandan da kitaba esrarengiz bir hava katmış diye düşündüm. Neredesin sen? Biz buradayız ve seni çok merak ediyoruz. Hatta seni *Ecinniler Söyleşiyor* serisine dâhil etmek istedim fakat dünyanın en tatlı ve nazik reddine mazhar oldum. Bu sebeple sanki karşıdaymış gibi soruyorum; Neredesin Burcucuğum? Nasılsın?

B.Ü.: Çağla, seni seviyorum. Zekâna ve enerjine hayranım. Ben her anlamda minimalist yaşamayı seviyorum. Sosyal medyada bunu beceremiyorum, biliyorum. Ama var olmaktan pek hoşnut değilim. Hâliyle varlığımı göze sokmaktan da hoşlanmıyorum. Kitaplarım, kedilerim, antidepressanlarımla bir köşede oturup; okumayı, yazmayı, izlemeyi seviyorum. Kendi hayatıma da bir öykü biçtim sanırım, hatalarıyla, doğrularıyla yaşıyorum. İstiyorum ki insanlar sadece yazdıklarımla, okuduklarımla ve düşündüklerimle hatırlansınlar beni. Her öyküde bir Burcu var mı acaba, diye düşünmelerini

de seviyorum. Apaçık varlığımı ifşa etmek kolayıma gelir aslında ama nasıl kolay yaşanır bilmiyorum. Zeina gibi büyüyünce insan, pek sevmiyor da kolay olanı. O yüzden buradayım sevgili Çağla, bir ekranın arkasında yaşamaya devam ediyorum.

Bildiğin gibi benim özel bir durumum var. Bu durum ister istemez sizlerden bir parça farklı kılıyor beni. Dolayısıyla da hayata başka bir yerden bakıyorum.

Duygu dünyam da düşüncelerim de bu minvalde şekilleniyor. Lütfen bunu üstenci bir bakış açısı gibi yorumlama, demek istediğim benim hayatla kurduğum yer ile senin beni davet ettiğin nokta arasında oldukça uzak bir mesafe var. Öncelikle korkularımı yenmem gerekiyor, hayatı başka türlü yorumlamam, başka türlü iletişim kurmam, başka türlü sevmem ve başka türlü incinmemenin yolunu bulmam gerekiyor.

Yazmanın görünür olmak gibi kötü bir tarafı var, bu durumu aşmak için de yazının arkasına gizlenip hayatla örtülü bir ilişki kuruyorum. Pandemiyle birlikte sosyal fobi edinmişim, biliyorsunuz. Uzun süre tedavi gördüm ve bu durumdan kurtuldum sayılır. Bunu bile bahane edebilirdim belki ama nedenini söyledim. Bir imza gününe katılma isteğim de hiç olmadı açıkçası. Belki de şöyle demeliyim; imza günü düzenleyecek kadar bir şeyler ürettiğimi düşünmüyorum. Pek tabii ki gerçek olmazdı bu; hakikat şu ki benimle yazı maceram arasında gerilim dolu bir ilişki var. Zaten okurun yazara değil iyi bir metne ihtiyacı var, gerisi olmasa da olur...

Ç.Ç.: İlk kitap çok başarılıydı. Deyim yerindeyse “çat diye” ikinci baskıyı gördün. Ben Yokmuşum Gibi’ye tepkiler nasıl? İkinci kitap ilk kitabı aşamaya-
cak minvalinde bir gerginlik hasıl oldu mu?

B.Ü.: Evet, ilk kitap beklentimin ötesinde okundu. İkinci kitapta ilk baskının Kapanda Bir Hayal kadar çabuk tükenmeyeceğini öngörmüştüm. Zira baskı adedi daha fazlaydı. Bir de müthiş ekonomimizle yarışmam pek mümkün değil hak verirsin ki. İnsanlar kitabımı satın alıp sosyal medyada paylaştıklarında ya da bana yazdıklarında çok utanıyorum. Hepsine karşı borçlu hissediyorum kendimi. Var olsunlar. Her yazar okunmak için yazar şüphesiz ama “hemen okunsun” düşüncesi beni biraz ürkütüyor.

Ç.Ç.: İkinci dosyanın zamanının geldiğini hangi noktada anladın?

B.Ü.: Anlamadım aslında. Okurlar sık sık ikinci kitabı soruyorlardı ama “çok istiyorlar, hadi oturayım da ikinci kitabı yazayım” şeklinde ilerlemiyor bu işler. O vaktini kendi belirliyor, sen sadece ona itaat ediyorsun.

Ç.Ç.: Son dakika değişikliği oldu mu hiç?

B.Ü.: Hayır, olmadı. Sevgili editörüm Didem Ünal Demir, harika bir kadın. İşini severek ve çok iyi yapıyor. Heyecanıma hep ortak oldu, birlikte ilerledik. Bir kez de buradan teşekkür etmiş olayım kendisine.

Ç.Ç.: Kapağı nasıl seçtiniz? Opsiyonların nelerdi?

B.Ü.: Kapağı sevgili Kardelen Akçam tasarladı. Görür görmez “işte bu!” dediğim için farklı seçenek aramadım açıkçası. Sağ olsun.

Ç.Ç.: Dosyaya öyküleri nasıl seçtin ve sıraladın? Editörün Didem Hanım ile bu konuda istişa-re ettiniz mi?

B.Ü.: Saadet Hanımla basım öncesi bir toplantı yaptık ve sohbet ettik, sonrasında Didem Hanımla çalıştım. O kadar başarılı ve şahane kadınlarla çalışıyorum ki, bana şanslı olduğumu hatırlattılar.

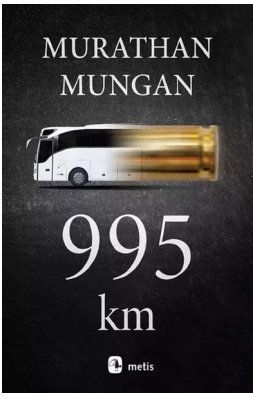
Ç.Ç.: Şimdi biraz kurmaca kimyan üzerine konuşmak istiyorum. Öykülerinin tamamı ilk kitaptaki gibi 1. tekil şahıs. Son öyküde, kitabın genelini derleyip toplayarak aynı tencerede sotelemiş olmanı göz önünde bulundurunca tüm karakterlerin iç dünyalarını güçlendirmek için kullandığın bir araç olduğunu düşündüm bunun. Hakikaten öyle mi? Çünkü ben senin daha farklı formlardaki yorumunu da merak etmeye başladım. Sözgelimi 3. dosyan çıktığında bu yine aklıma gelecektir.

B.Ü.: 3. tekil anlatımda karakterlerle ve öyküye konu olaylarla araya bir mesafe giriyor. Benim izleklerim ve yarattığım atmosfer için ilk iki kitapta bu mesafe bir dezavantaj yaratırdı. Yani ben temaların anlatım tekniğini belirlediği ve ona destek olması gerektiği kanısındayım. Ama ileride farklı karakter ve öykü atmosferleri yaratma gereği duyarsam tanrı anlatıcı tarzını da kullanabilirim. İkisi arasında konfor farkı olduğunu düşünmüyorum, böyle düşünenlere de önyargularından kurtulmalarını tavsiye ederim. Nitekim bu anlatım teknikleri istenirse birbirine dönüştürülebilir.

Ç.Ç.: Yeni projelerin neler? Bu yakınlarda bir şeyler daha okuyacak mıyız senden?

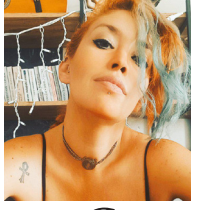
B.Ü.: Birkaç ay sonra çocuk kitabıyla geliyorum. Onun dışında güzel sürprizlerim var ama şimdiden söylemeyeyim. Soruların beni çok heyecanlandırdı Çağla, iyi ki varsın. Sevgimle...

Ç.Ç.: Çok teşekkürler :)

995 KM
Murathan Mungan
Metis
Roman / 264 sayfa

veveya
KİTAP/12

Gaye
Keskin

Bize Olan Mesafemiz: 995 km

Murathan Mungan'ın son romanı *995 km*, Ekim 2023'te Metis Yayınları'ndan çıktı.

Yirmi altı bölümden ve iki kısımdan oluşan *995 km*, Türkiye'nin yakın geçmişine uzanarak; tarikatların, cinayetlerin, derin devletin gölgesinde Diyarbakır'dan Alanya'ya varan, isimsiz bir tetikçinin yolculuğunu ve bu yolculuğun kilometre taşlarına takılan diğer insanları anlatıyor.

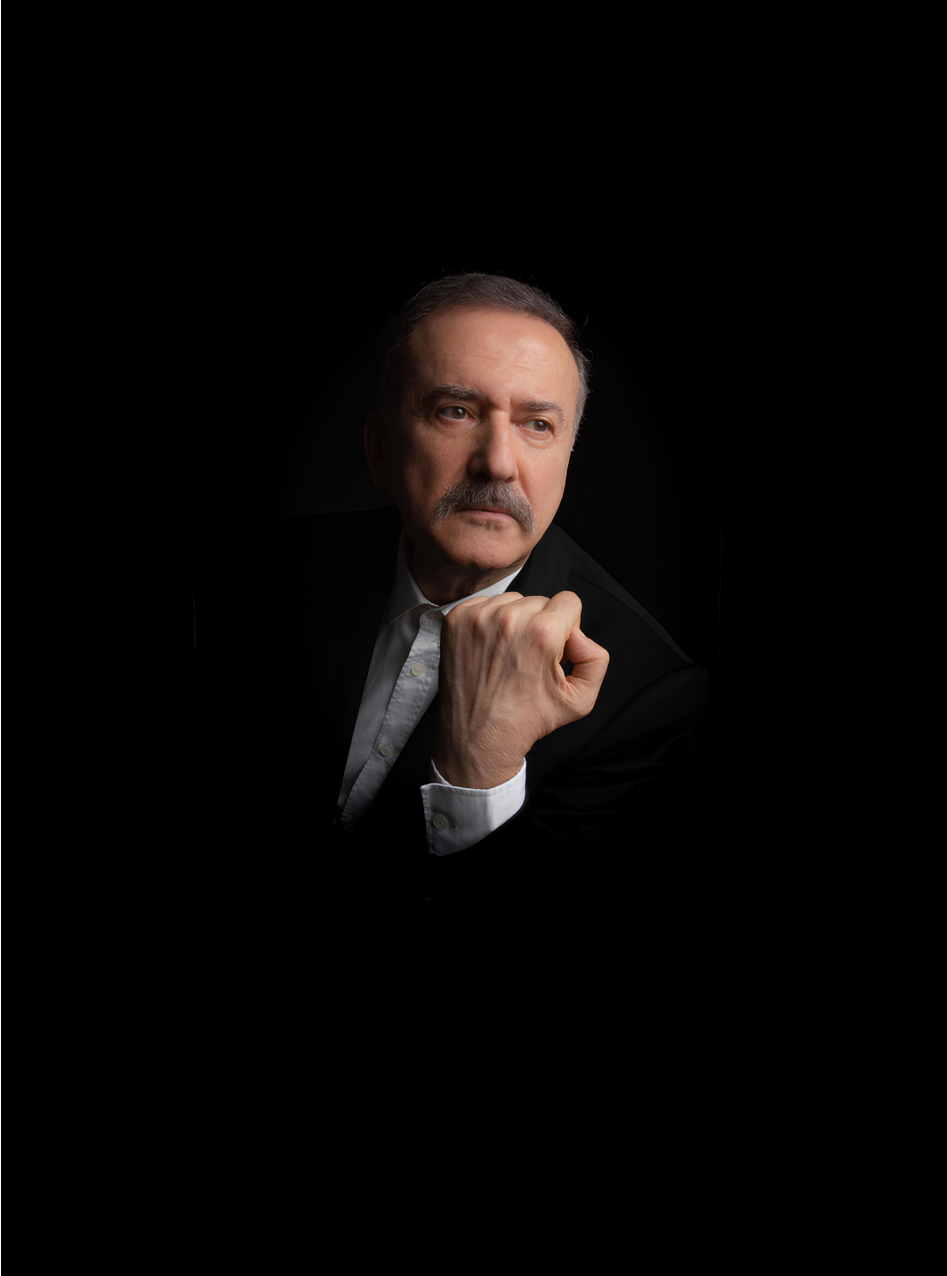
ÖZGÜR İRADE
VE ESARET

Çetin Balanuye, *Spinoza'nın Sevdiği Nereden Geliyor?* isimli kitabında, Spinoza'nın özgür irade konusundaki tavrına dikkat çeker ve şöyle der: "Sonlu tüm varlıklar gibi insan da özgür değildir ve onda da irade diye bir şeyin varlığından söz edilemez. Spinoza'ya göre insanın özgürlüğü ancak ve yalnızca kendisini belirleyen zorunlulukların, nedensel-

liklerin ya da en genel anlamında etkileşimlerin farkına varmak anlamına gelir." Murathan Mungan, *995 km*'de, "Dünyaya karşı hep uyanıktı. Uyanık ve diri." diye tanımladığı ana karaktere, tam da Spinoza'nın özgür irade kavramına yaraşır bir yol haritası çiziyor, ona kendine koşulladığı zorunluluklar, nedensellikler ve etkileşimlerden doğan bir esaret yaratıyor.

Mungan, *995 km*'deki ana karakterin

Fotoğraflar: Muhsin Akgün

terini, ana dili olan Kürtçeyi argo kelimelerle kirletmekten kaçınacak; Saim Baran'ı öldürmeye giderken çıktığı basamaklarda, dua etmeyerek rabbini dünyanın işinden ayıracak kadar geniş duvarlardan örülü bir esaretin içinde bırakıyor. Öyle ki bu esarete, ana karaktere dair ayrıntıları puslu, karanlık ve çoğunlukla yutulup öğütülmüş olarak çıkarıyor okurun karşısına. Mungan bilinçli bir tercihle okur ve karakteri arası-

na koyduğu bu mesafeyi, sayfalar boyunca, 995 km'nin sonuna kadar, ana karakter kitabın ilk satırlarındaki gibi namaza durana ve dönüp omzunun üzerinden okura bakana dek koruyor.

YOL BİLETİ:

SAİM BARAN CİNAYETİ

“Allah'ın hakkı üçtür.’ Bugüne kadar devlet adına yaptığı infazlarda kurbanlarının üzerinden üç kurşun

çıkmişti.” diyor Mungan ve Saim Baran'ı öldüren üç kurşunun hemen ardından isimsiz tetikçiyi, Diyarbakır'dan Antep'e yol alan bir yolcu otobüsünün cam kenarındaki koltuklarından birine bırakarak, “Rabbim, şükürler olsun ki 41'i tamam ettim,” dedirtiyor. Ana karakterin 41. cinayetinin ertesinde çıkacağı bu yol, 995 km'nin de başlangıcı oluyor.

Otobüsün asfalt yolda ilerlediği kitabın birinci kısmı boyunca okur da isimsiz tetikçinin zihninde yol alıyor. Mungan, tetikçinin peşine takılan birilerinden, zincir izleme ağlarından bahsederken, önce karakterin sonra da okurun aklına, karakteri takip edenlerle ilgili şüphe tohumları ekliyor ve şöyle diyor: “Peşine takılan birinin polis, istihbarat ajanı, dağdakilerden emir alanlardan, hatta Cihadın Askerleri'nden bile çıkma ihtimali her zaman vardı.”

TETİKÇİNİN ZİHNİNDEKİ YOL ARKADAŞLARI

JEM, Cihadın Askerleri, Dindar Kürtler İttifakı, dağdakiler, Doğrulayıcı, Hoca, Başımam, Eğitimci, gelin diye adlandırılan itirafçılar, şehit cenazesi diyerek bayrağa sarılı tabutla yapılan eroin sevkیاتları, öldürülecekler için satırları bileyen kadınlar, eşya kamyonunda eli kolu, ağzı bantlanarak sorguya götürülürken ölen adamlar, kargo diye adlandırılan cesetler, cesetleri ortadan kaldıran Temizlik İşçileri, Cihadın Askerleri'nin devlet ilişkisini su yüzüne çıkarmalarından korkulduğu için enselerinden vurularak öldürülen muhabirler ve daha niceleri, bu yolculuk boyunca isimsiz tetikçinin zihninde okura eşlik ediyor. Bu eşlikle birlikte, yakın geçmişteki Türkiye'nin üzerindeki örtüyü kaldırarak altındaki sisli gerçekleri okura sunan Mungan, yaşamışlıkları kılavuz aldığı kurgu bir evren yaratıyor,

biyografik bir anlatım yolu izlemeden Musa Anter cinayetine, JİTEM'e ve daha birçoklarına altı sağlam göndermeler yapıyor.

HER BİLGİ GÜNÜN BİRİNDE SİLAH OLMAYI BEKLER

Kürt kökenli inanç tetikçisi ana karakteri, tek bedendeki çelişikliklerle güçlendiren yazar; din adı altında kendi halkından insanları ölüme sürükleyen ancak devletin gözündeki yerini tüm fedakarlıklarına rağmen sallantıda gören isimsiz tetikçinin yaşadığı tereddüdü şu sözlerle okura aktarıyor: “Ne olursa olsun, devlet bir Kürtten asla sonuna kadar emin olamazdı.” İşte bu yüzdendir ki kitapta, hiçbir konuda bilgilendirilmeyen, itaatkâr, ezik, silik bir karakter olarak anlatılan isimsiz karakter üç otobüs yolculuğu boyunca neyi, neden gerçekleştirdiğini bilemiyor ve otobüslerin tekerlekleri dönerken onlara katılıp yol almaktan başka bir şey yapamıyor.

Kitaptaki karakterlerden biri olan Metin Ercan'ın ağzından, “Her bilgi günün birinde silah olmayı bekler,” cümlesini okura aktaran yazar, bilgisizlikle mühürlediği ana karakteri, üçüncü otobüs Alanya yoluna girerken kitabın birinci kısmında bırakıyor ve okurun ana karakterle olan yolunu, kitabın sonunda silah olacak bir bilginin ucunda yeniden karşılaştırana dek ayırıyor.

SIYASAL İSLAM, FAHRİ KÜRT, GAZETECİLİK

995 km'nin ikinci kısmı bir grup genç gazetecinin birlikte olduğu bir evde açılıyor ve yazar “Fahri Kürt” diye tanımlanan Kerem'le okuru tanıştırıyor. Kerem Kürt sorunu, JEM, faili meçhul cinayetler üzerine yoğunlaştırdığı kariyerinin en karanlık basamağında, OHAL bölgesinde işlenen cinayetleri araştırarak Kürt gazetecilerin öldürüldüğü bir gerçekliğin içinde, yolculukta olduğundan

bihaber olduğu tetikçinin izlerinde buluyor kendini. Mungan bu noktada madalyonu tersine çevirerek, okurun kaçanı değil kovalayanı takip ettiği bir serüven başlatıyor.

Kerem'in arkadaşlarıyla olan diyaloglarında Türkiye'nin karanlık geçmişini, “Türkiye’de İslamcı hareketler 1950 sonrası Demokrat Parti iktidarında Türkiye’nin Amerikanize edilmesiyle başlıyor. İslamcı kaynaklar bile bu süreci, ‘Bundan önce Türkiye’de İslam vardı ama İslamcılık yoktu,’ diye işaretliyorlar. Bu saptama bizi zamanla olgunlaştırıp gelececek olan ‘siyasal İslam’ kavramına götürüyor elbet.” cümleleriyle okura veren yazar; işlenen cinayetler, araştırılan gerçekler ışığında, Kerem’i ve Diyarbakır’daki gazeteci arkadaşı Rojda’yı mayınlarla döşeli bir yola sürüklüyor.

TÜRKİYE’NİN DEJENERE YÜZÜ

Peki bu sürükleniş bir çekişme do-

ğuruyor mu?

Hem evet, hem hayır.

Kerem, Umut veyahut Rojda, dokümanlarla giriştikleri, karşılarında derin devletin olduğunu bildikleri bu yüzden sağlam kanıtlarla yol alırken, karanlığın içine düştükleri bir denklemde buluyorlar kendilerini. Ama tüm bunlara rağmen isimsiz tetikçinin karşısında antagonist birer karakter olarak duramıyorlar. Bunun sebebi elbette ana karakterin görünmezliği. Ne yaparlarsa yapsın-

lar, ana karakterin saydamlığı onları bir çekişmenin kıyısına gelmekten alıkoyuyor. Bu da kitabın ikinci kısmında tek taraflı süren başka bir yolculukla karşılıyor okuru. Kesişmesi beklenen yollar, açığa kavuşturulması istenen cinayetler, nereye varacağı bilinmeyen adımlar sonucunda okur, aklında yanıp sönmeye başlayan işaretleri takip etmeye ve kitabın sonundaki mutlak kadere giden yola döşenen taşlara takıla takıla yürümeye başlıyor.

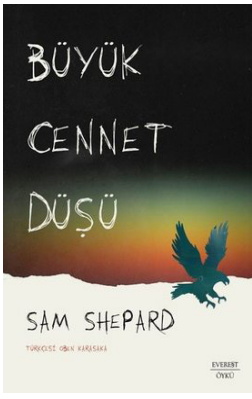
Mungan, Türkiye'nin dejenere yüzünü; şahların görülmediği, yalnızca vezirlerin ve piyonların izlendiği, sonunda mat oluşun kaçınılmaz olduğu 995 km'lik bir yolculukla sunuyor okura.

HER ŞEY VE BİR AN

Diyarbakır'dan Alanya'ya uzanan yolculuk; Mungan'ın, Kerem'i ve isimsiz tetikçiyi aynı şehrin sınırlarına getirdiği, "Her Şey ve Bir An" bölümüyle nihayete eriyor. Mungan bu son bölümü, "Sanki şafak sökmüyor da kirli bir aydınlık her yere bulaşıyordu." cümlesinin referansında; birçok sorunun cevabını okura bıraktığı, birçok sorunun da cevabını verdiği ancak yine de şafağın sökmediği, Türkiye'nin karanlıklarının gün yüzüne çıkmadığı, her şeyin aynı şekilde ve bir anda olmaya devam edeceğini fısıldadığı yerde nokt alıyor.

Mungan'ın tabiriyle, 'gizlendiği kabuğun içinde ikinci bir kabuk edinmeye bakan,' isimsiz tetikçi, kimisinin kabuğu kırılan, kimisinin kabuğu kalınlaşan ama yolları farklı ölümlerin aynı kıyılarından geçen Türkiye'deki onlarcasından, yüzlercesinden biri. Bir isme, geçmiş zamana ait bir hikâyeye, içinde var oldukları bir hayata ihtiyacı olmayanlardan. Onlar silahın namlusunda, bıçağın sırtında, satırın sapında bir el yalnızca. Elin sahibinin kim olduğu ise daimi bir muamma.

Şimdi, 995 km sonra, bu isimsiz tetikçiye dair son ve özetleyici söz Mungan'dan gelsin: "Çocukluğunu yaşamamış, başının herhangi bir el tarafından bir gün olsun okşanmamış olduğunu hamam hatırlatıyor ona. Bunu doğrudan tenine söylüyor adeta. Belki kendi farkında bile değil bunun. Bedeninin içinde bir yabancı gibi yaşıyor."

Büyük Cennet Düşü
Sam Shepard
Çevirmen: Oben Karasaka
Everest
Öykü / 144 sayfa

veveya
KİTAP/16

Kahraman
Çayırılı

Kelimelerle Nefes Alanlara Öyküler

Sam Shepard'ın *Büyük Cennet Düşü*'ndeki öyküleri ilginç detaylarla kurulu ve öykülerin atmosferi okuru hiç bırakmıyor.

Amerikalı oyun yazarı, yazar ve oyuncu Sam Shepard (1943-2017), *Gömülü Çocuk* adlı oyunu ile 1979'da Pulitzer Ödülü'nü kazanır. Açık sözlü, samimi üslubu ile tanınan Shepard, hususiyetle Amerika'nın batısına dair hayatı realist bir biçimle kaleme alır. Muhtelif tiyatro ve film oyunculukla-

rıyla da imzasını güçlendiren sanatçının elliyi aşkın tiyatro oyunu mevcuttur. Bir yarı asra yayılan kariyerinde Bob Dylan ile gerçekleştirdiği ortak çalışmalar gerçeküstücü bir film olan *Renaldo & Clara* ile başlar, Dylan'ın *Knocked Out Loaded* albümüne de devam eder.

Otoyollar, telefon görüşmeleri, yeşil plastik perdeler, neon ışıkları, açık bir televizyonun sesi arasında ilerliyor *Büyük Cennet Düşü*. Sam Shepard'ın öyküleri çok canlı. Ve çok detaylı. Bir

çimento parçası, bir tuz gölü, kauçuk kokusu, balyalardan kalan yulaf tozu, küf kokusu... Çok fazla gündüz kuşağı izleyen bir öykü karakteri de var. İlginç detaylarla kurulu ve bu doğrultuda detaylarla ilerleyen öyküleri hakikaten çok farklı. Tek ya da iki kelimelik cümleleri ise bana göre öykülerinin edebi gücünü ve atmosfer hissini artırıyor. Kitap boyunca hep şunu düşündüm: Bir öykü atölyesinde olsa idik *Büyük Cennet Düşü* pek çok açıdan ele alınabilecek, örnek olarak okutulabilecek, "bakın ufak detaylardan ne denli güçlü öyküler üretilebiliyor" diyebileceğimiz öykülerle dolu.

Shepard öykü atmosferine sizi dahil ettiğinde okurun o atmosferden çıkması, o yolculuktan geri dönmesi artık çok zor. Formika masalar ve soslar, kamyonlar, hiçliğin ortasında bir benzin istasyonunda yalnız başına bir kadın, Paris'te köhne yerler, Fransızca hakkında ilginç fikirler, üzgün gözler, şaşıla moda dünyası, bulutların gölgedeki yansımaları, göle dökülen kahveler, otel odaları, çöl yaşamları, garson kızlar ve elbette yine otoyollar. *Büyük Cennet Düşü*, kitaplıklarda kelimelerle nefes alanlar için çok keyifli öykü sürprizleri muhteva ediyor. Samimi, gerçekçi; öyküler akıp gidiyor. Shepard'ın öyküleri hayattalar, bizzat tüm biyolojileri ile hayatın içindeler, otoyolun kenarındalar ya da bir kafeterya masasında, oturuyorlar, soluk alıyorlar. Abartısızlar. O yüzden çok iyiler.

Öykü Gazetesi'nin üçüncü sayısı yayında!

2016'dan beri gerçekleri yazmadığını alenen söyleyen tek yayın organı olan *Öykü Gazetesi*'nin üçüncü sayısı yayında.

Yeni dönemde *veveya.net*'in yayıncılığını üstlendiği *Öykü Gazetesi*, PDF formatta ücretsiz indirilebilecek ve/veya web tarayıcısı üzerinden okunabilecek.

Öykü Gazetesi'nin üçüncü sayısında; Jale Sancak, M. Ender Öndeş, Murat Gil, Hakan Sarıpolat, Mehmet Bahçeci, İlyas Tunç, Pelin Ergül, Turhan Yıldırım, Umut Palamut, Serpil Canalan ve Gaye Keskin'in öyküleri var.

veveyaoykugazetesi@gmail.com
www.veveya.net

*İbid.Şiir'*in ikinci sayısı yayında!

İbid.Şiir'in ikinci sayısı yayında!

Bu sayıda Şükrü Erbaş, Mesut Barış Övün, M. Utku Yeşilöz, Berfin Suh, Esra Aydan, Hüseyin Köse, Devrim Horlu, Ercan Gümüş, Emel İrtem, Fıtnat Şeyma Denizoğlu, Neslihan Magunacı, Beyhan Dağcı şiirleri yer alıyor.

ibid.siiir@gmail.com
www.veveya.net